

Hoitoalueiden ja piirikuntien vuotuisen taloustuloksen laskeminen.

Eino Saari.

Tämän esityksen nimessä oleva sana taloustulos palauttaneen varmaan monen mieleen opintoajoilta joukon saksalaisia ja suomalaisia termejä, sellaisia kuin maan korko, metsän korko, näyttäjäprosentti, kannattavuusprosentti, yrittäjän voitto jne., jotka kaikki ovat erilaisia taloustuloksen käsitteitä. Näihin nimityksiin ja käsitteisiin liittyy muistissa joukko teorioja ja matemaattisia kaavoja, mitkä selvinä, mitkä epäselvinä, mitkä yksinkertaisina, mitkä monimutkaisina. Useimmille näille teorioille ja kaavoille on yhteistä ensinnäkin se, että niitä käytännössä on varsin vähän tarvittu, ja toiseksi se, että kun niitä on käytäntöön yritetty soveltaa, niin tämä sovellutus on tuottanut suuria vaikeuksia. Jos näiden muistikuvien rinnalle tuodaan ne laskelmat, joita näiden jatkokurssien osanottajat ovat itse joutuneet tekemään taikka näkemään hoitoalueiden ja piirikuntien taloustuloksesta, niin nämä kaksi eri käsityshmää ovat siksi erilaisia, että niillä ei näytä olevan mitään tekemistä toistensa kanssa. Tämän esityksen tarkoituksena on koettaa etsiä jonkinlaista siltaa tämän opintoaikoina eletyn teoreettisen maailman ja myöhemmin esiin tulleen todellisuuden välillä, katsoa, onko noista teoreettisista esityksistä löydettävissä mitään sellaista, joka voitaisiin ilman suuria hankaluuksia soveltaa käytäntöön ja josta käytännölliset taloustuloslaskelmat ja -tilastot voisivat saada hyötyä taikka selvennystä.

Ne metsänhoitajien ikäluokat, joiden opiskeluvuosien kosketus metsätalouden liikelaskentaopin eri haaroihin rajoittuu Endresin tunnettuun metsänarvonlaskennan ja metsästatiikan oppikirjaan, eivät sen puitteista tosiaan voi löytää sanottavasti sellaista, jota nyt esillä olevassa aiheessa voitaisiin käyttää hyväksi. Kuitenkin voidaan jo tämänkin teoksen teorioista löytää siemen sellaiselle tulokäsitteelle, jota etenkin viime aikojen metsätiede on pyrkinyt kehittämään käyttökelpoiseksi osoittamaan metsätaloudellisten yksikköjen (esim. hoitoalueiden) vuotuista taloustulosta. Endresin kaikille tutussa oppikirjassa tämä siemen esiintyy nimellä Waldreinertrag eli Waldrente,

suomeksi metsän puhdas tuotto eli metsän korko. Sen uusin kehitysvaihe metsäkirjallisuudessa käy metsätalouden tuloksenlaskennan eli metsäbilanssiopin nimellä.

Tämän tutkimussuunnan pyrkimyksenä on ollut päästä samantyyppiseen tulokäsitteeseen kuin maatalouden puhdas tuotto, jonka tarkoituksena on osoittaa se tulos, joka viljelmästä jää tilikauden kuluessa siihen kaikkiaan kiinnitetyn pääoman korvaukseksi. Tähän ajatukseen viittaa nimi metsän korko (Waldrente).

Maataloudessa puhdas tuotto lasketaan paitsi markkoina myös sadanneksina viljelmän pääomasta, jolloin tätä sadanneslukua sanotaan kannattavuussadannekseksi. Siihen ei kuitenkaan ole syytä pyrkiä metsätaloudellisten yksikköjen taloustulosta laskettaessa. Metsätaloudessa kiinni olevien pääomien arvioiminen on siksi mielivaltainen tehtävä, että tämän tapainen kannattavuussadannes pikemmin aiheuttaisi sekaannusta ja harhapäätelmiä kuin selvittäisi asioita.

Seuraavassa koetetaan tarkastella, mitä korjauksia hoitoalueiden nykyiset tulo- ja menotilastot kaipaisivat, jotta niistä laskettava taloustulos saataisiin lähemmäksi puhtaan tuoton käsitettä kuin se nykyään on.

Ennen valtion talousarvion rakenteen viimeistä korjausta vuodelta 1931 hoitoalueiden ja piirikuntien vuotuinen ylijäämä laskettiin yksinkertaisesti sillä tavalla, että toiselle puolelle merkittiin tulot, toiselle puolelle menot sen mukaan kuin ne kassasta maksettiin, ja erotus oli vuoden tulos. Valtion talousarvion äsken mainitun korjauksen jälkeen on hoitoalueiden ja piirikuntienkin tuloslaskelma v:sta 1932 alkaen jonkin verran muuttunut. Menot jaetaan nykyänsä varsinaisiin menoihin ja pääomamenoihin. Tulot jaetaan vastaavasti varsinaisiin tuloihin ja pääomatuloihin. Siinä tulo- ja menoyhdistelmässä, mikä metsähallituksen tilastokonttorissa nykyään tehdään hoitoalueista ja piirikunnista, otetaan huomioon ainoastaan varsinaiset tulot ja varsinaiset menot, lukuun ottamatta eräitä pikku poikkeuksia. Pääomatulot ja pääomamenot jätetään huomioon ottamatta. Ellemme kiinnitä huomiota siihen, millä tavalla valtion talousarviossa menot ja tulot jaetaan näihin kahteen luokkaan, niin tässä ilmenee selvästi pyrkimys korjata pelkkää tulo- ja menokirjanpitoa lähemmäksi liike-elämässä yleensä noudatettavia periaatteita. Palaan jäljempänä uudelleen kysymyksessä olevaan tulojen ja menojen kahtiajakoon.

Metsähallituksen tulo- ja menotilastojen korjaamiselle tuottaa jonkin verran vaikeutta se seikka, että tuloja ja menoja on tilastoissa mukavinta käsitellä jaoteltuina niihin momentteihin, joita metsä-

hallituksen talousarvio valtion yleisen talousarvion puitteissa käyttää. Silloin kontrolli on helpointa, raportit ovat helpommat laatia jne. Tätä tietä syntyy kuitenkin tilastoihin eräitä sellaisia virheitä, joista olisi syytä vapautua. Sen takia täytyisi metsähallituksen tulo- ja menotilastot ainakin eräissä tapauksissa irroittaa valtion talousarvion momenteista joko siten, että nämä momentit hajoitetaan useampiin taikka että niitä sopivasti yhdistellään. Asia tulee paremmin esille niistä esimerkeistä, joita seuraavassa käsitellään.

Toinen valtion talousarvion taholta tuleva vaikeus on siinä, että se laaditaan kalenterivuosittain, ja kalenterivuosi on yleensä metsätaloudellisiin laskelmiin huono aikayksikkö siitä syystä, että se jakaa yhden hakkauskauden kahteen eri tilikauteen. Metsätaloudessa päästäisiin paljon selvemmälle, jos tilikauden raja sijoitettaisiin uuden vuoden sijasta johonkin kohtaan vuoden kesäpuoliskoa, sen sijaan kun se nyt on keskellä hakkauskautta. Ei ole tilaisuutta tässä käydä tarkastelemaan, missä määrin tulo- ja menotilastoissa olisi mahdollisuutta vapautua kalenterivuodesta ja saada aikaan taloudellisesti järkevämpi aikayksikkö, talousvuosi, jonkalaista eräissä muissa maissa noudatetaan metsähallitusta vastaavien laitosten tilinpidossa. Käsitteäkseni ei kuitenkaan talousvuoden irrottaminen kalenterivuodesta tuota voittamattomia vaikeuksia, sillä tulo- ja menoselvitykset lasketaan pääasiassa kuukausittain, ja niitähän voitaisiin tilastotarkoituksiin yhdistellä millä tavalla tahansa.

Otan seuraavassa ensinnä tarkasteltavaksi kyseessä olevan tilaston tulopuolen. Jätän siinä aluksi syrjään kysymyksen hakkausien suuruudesta ja niissä tapahtuvista vuotuisista vaihteluista. Esitän sen myöhemmin.

Tiedot tuloista ja menoista kerätään metsähallitukseen ja piirikuntakonttoreihin hoitoalueiden tilastollisissa vuosiselostuksissa. Niiden tulopuolelta jäävät nykyänsä ja ovat aina jääneet pois ne tulot, mitä saadaan hoitoalueeseen kuuluvien maiden luovutuksista, esim. luovutuksista asutustarkoituksiin taikka muista maan myynneistä. Valtion tilinpidossa ne käsitellään pääomatuloina. Tämä onkin aivan oikein, sillä maan myynneistä saadut tulot eivät ole varsinaisia liiketuloja. Nehän eivät johdu hoitoalueen varsinaisesta liiketoiminnasta, vaan siitä, että osa hoitoalueen kiinteätä pääomaa muutetaan rahaksi. Se on aivan samanlainen tuloerä kuin maanviljelijän pellon myynnistä saama raha. Se ei ole maatalouden liiketuloa. Tässä kohden siis taulukot ja tilastot ovat moitteettomat.

Jonkin verran vaikeampi on vastata kysymykseen, mitenkä olisi käsiteltävä niitä hakkaustuloja, joita saadaan siltä maa-alalta, mikä

myydään. Asia tulee yksinkertaisemmaksi, jos kuvitellaan, että hoitoalueesta myydään jokin maapala ja se ennen myyntiä hakataan paljaksi. Olisivatko tällaiset hakkaustulot hoitoalueen varsinaisia vuotuisia tuloja, vai olisiko ne paremmin käsiteltävä sellaisina pääomatuloina, jotka eivät kuulu vuoden liiketulokseen? Koska tuo maapala irtaantuu hoitoalueesta kokonaisuudessaan, niin lähin johtopäätös on, että tältä hoitoalueesta poistettavalta maalta saadut metsän hakkaustulot eivät myöskään ole varsinaisia liiketuloja, vaan ne ovat pääomatuloja, jotka on jätettävä varsinaisesta liiketuloslaskelmasta pois samalla tavalla kuin tämän asianomaisen maapohjan myyntihinta. Sama on laita siinä tapauksessa, että myydyllä maa-alalla kasvavaa puustoa ei hakata vaan se myydään pystymetsänä ja hinta merkitään maapohjasta erillisenä hintana. Asia on periaatteessa sama, myydäänkö puusto pystyssä yhdessä maan kanssa vai irroitetaanko puusto maasta ja myydään maapohjasta erillisenä.

Entä sitten tavalliset pystymetsän myynneistä saadut talot? Onko niissä ehkä jotakin sellaista, joka olisi syytä tarkistaa ja korjata? Nykyäänhän nämä tulot tulevat tilastoihin pääasiassa sitä mukaa kuin myynneistä saadut maksut tulevat kassaan. Tällöin kuitenkin kalenterivuoden käytöstä johtuu, että samaan kauppaan kuuluvat tuloerät useimmiten joutuvat kahteen eri kalenterivuoteen, siis kahteen eri tilikauteen. Ne ennakkomaksut, mitä syksyllä maksetaan, ja ne lopulliset maksut, mitä luovutuksen päätyttyä maksetaan, tulevat eri tilikausien tilastoihin. Tältä kohdalta tilasto kaipaisi korjausta sitäkin enemmän, kun myyntitulot tulotilastossa eivät kohdistu samoihin puueriin kuin hakkaustilastoissa esiintyvät luovutetut puumäärät. Tilastojen yhtenäisyyden kannalta olisi parempi, että luovutetut puumäärät ja tulot niin paljon kuin mahdollista vastaisivat toisiansa ja että yhteen kauppaan kuuluvat tuloerät mikäli mahdollista esiintyisivät samassa tilikaudessa. Tämä haitta voitaisiin poistaa joko siten, että edellisenä kalenterivuotena maksetut ennakkomaksut otettaisiin tilastoissa huomioon vasta samana vuonna kuin luovutuksen jälkeen tapahtuva lopullinen maksuerä, taikka ehkä vielä yksinkertaisemmin siten, että tilastojen aikayksiköksi otettaisiin kalenterivuodesta poikkeava talousvuosi. Esim. elokuun ja syyskuun raja sopisi talousvuosien rajaksi, koska nykyisten määräysten mukaan puutavaran hinnat yleensä on maksettava luovutusta seuraavan elokuun loppuun mennessä. Sillä tavalla syksyllä maksetut ennakkomaksut ja loppumaksut joutuisivat samaan tilikauteen.

Periaatteellisenä seikkana, johon tässä voidaan viitata, on myöskin se, että kauppakirjan päiväys ja itse luovutus ovat eriaikaisia asioita. Voitaisiin kysyä, olisiko tulo- ja menotilasto laadittava siten, että

kuhunkin tilikauteen tulopuolelle otetaan päätetyt kaupungit, vai olisiko se laadittava siten, että kuhunkin tilikauteen otetaan sinä tilikautena luovutetut puumäärät ja niitä vastaavat hinnat. Käsittääkseni yksinkertaisinta ja selvintä meidän oloissamme on laatia tämä tilasto pitämällä kiinni luovutuksista ja järjestää tilasto siten, että tulot pystymetsän kaupoista tulevat niin paljon kuin mahdollista samaan tilikauteen kuin niitä vastaavat luovutukset. Aivan täsmälliseen vastaavuuteen siinä tuskin kuitenkaan voidaan päästä. Eri maissa ovat tulo- ja menotilastot sekä hakkaustilastot tässä kohden erilaisia, riippuen siitä, minkälaisia määräykset ovat kaupanteosta, maksujen suorittamisesta jne.

Hankintatulot ja hankintakustannukset ovat erä, jossa korjaus olisi vielä paljon tarpeellisempi, sillä nykyäänhän hoitoalueiden ja piirikuntien tulo- ja menotilastoissa tässä kohden yhä edelleen ollaan aivan alkuperäisen kameralaisen kirjanpidon pohjalla: tulot otetaan tilastoon sitä mukaa kuin ne kassaan maksetaan ja menot sen mukaan kuin työt maksetaan. Nythän joudutaan tätä tietä siihen, että saman tilikauden tulot ja menot eivät ehkä ollenkaan vastaa toisiansa, koska ne voivat kohdistua vallan eri puumääriin, riippuen siitä, minkälainen on valmiiksi hankittu mutta myymätön taikka luovuttamaton puutavaravarasto tilikausien vaihteessa. Kun on kysymyksessä koko valtion metsäala Suomessa taikka koko piirikunta, niin tässä kohden ehkä ei synny kovin suurta virhettä, jos oletetaan, että luovuttamattomat varastot eri tilikausien vaihteissa ovat edes liki pitäen yhtä suuret. Mutta mitä pienempään alueyksikköön mennään, sitä pahempi virhe saattaa tilastoon tulla tässä kohden. Hankintatulot ja hankintakustannukset olisi välttämättä käsiteltävä siten, että ne vastaavat samoja puueriä. Tämä voidaan saada aikaan monella eri tavalla. Tilaston kannalta on saman tekevää, järjestetäänkö asia siten, että jokaisesta hankintaerästä erikseen pidetään kirjaa ja tilastoihin viedään yhtä aikaisesti tämän saman erän tulot ja sen omat kustannukset, vai järjestetäänkö asia sillä tavalla, että tilikausien vaihteessa inventoidaan luovuttamaton varasto. Sitä tietä saadaan, niin kuin tavallisessa kauppalikkeessä noudatettavassa kirjanpidossa, missä varasto otetaan huomioon, tulot ja menot toisiaan vastaaviksi. Metsähallituksen liikeasastollahan on tämän tapainen valtion talousarviosta erillinen liikekirjanpito, jonka tietojen pitäisi olla helposti käytettävissä hoitoalueiden tulo- ja menotilastoihin.

Tuloeristä en puhukaan sen enempää, koska muut ovat koko lailla selviä. Niissä ei periaatteellisia virheitä sanottavasti esiinny, ei ainkaan sellaisia, joilla olisi olennainen vaikutus kokonaistulokseen. Siirryn nyt kustannuspuolelle. Hankintakustannukset jo tulivatkin käsitellyiksi hankintatulojen yhteydessä.

Valtion talousarvion v. 1931 tehty muutos aiheutti hoitoalueiden ja piirikuntien tulo- ja menotilastoissa kustannuspuolella suuremman muutoksen kuin tulopuolella. Nykyänsä tähän tilastoon otetaan, eräitä pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta, ainoastaan varsinaiset menot, ja pääomamenot jätetään siitä pois, sen sijaan kun aiemmin pääomamenotkin pääasiassa olivat tässä tilastossa mukana. Tämä muutos aiheuttaa sen, että nyt ei voida enää verrata toisiinsa vanhemman järjestelmän ja uudemman järjestelmän lukuja. Siinä suhteessa siis tilastotarja katkeaa v.v:n 1931 ja 1932 vaihteessa. Ei siis ilman muuta saa enää laskea keskiarvoja sellaisista sarjoista, joissa alku on vanhan ja loppuosa tuon uuden järjestelmän mukaan tehty.

Jos oletettaisiin, että valtion talousarviossa jako pääomamenoihin ja varsinaisiin menoihin noudattaisi niitä periaatteita, mitä liiketaloudessa yleensä noudatetaan, ja niitä periaatteita, joita metsätalouden bilanssiopissa viime aikoina on kehitetty, oltaisiin tässä aivan oikeilla jäljillä, sillä yleensä vuoden liikekulusta laskettaessa kustannuksina otetaan lukuun vain varsinaiset liikekustannukset mutta ei pääomakustannuksia. Valtion talousarvio ei metsähallituksen osalla kuitenkaan noudata sellaista pääomamenojen ja varsinaisten menojen jakoperustaa, jota voitaisiin käyttää bilanssiopin mukaisten liikekustannusten selvittelyyn.

Jos on kysymyksessä uusien alueiden osto hoitoalueisiin, on asia selvä. Nämä menot ovat valtion talousarviossa pääomamenoja, ja ne jäävät nykyään hoitoalueiden menotilastoista pois. Siinä kohdassa ei tarvita korjausta. Mutta eräissä muissa tilaston kohdissa syntyy valtion talousarvion luokitusta käytettäessä virhe, joka saattaa olla melko suuri ja joka mielestäni olisi pyrittävä korjaamaan. Tällaisena kohtana mainittakoon ensinnäkin tiettyöt ja uittoväylät. Niiden aiheuttamat kustannukset luetaan valtion talousarviossa kaikki pääomamenoiksi. Metsähallituksen tilastokonttorin ilmoituksen mukaan otetaan näistä menoista hoitoalueiden menotilastoon kuitenkin aluemetsänhoitajan suorittamat työt, huolimatta siitä, että nekin talousarviossa esiintyvät pääomamenoina. Täällä kohden tilasto ei siis tarkalleen noudata talousarvion rajaviivoja. Tämä jako, jonka mukaan tilastoon otetaan aluemetsänhoitajan työt mutta ei muita, on kuitenkin epäonnistunut.

Jos ajattelemme näiden töiden liiketaloudellista luonnetta, niin niissä selvästi erottuu kaksi eri kustannuslajia. Varsinaiset perustyöt: uusien teiden rakentaminen, uittoväylien perusparannus yms. ovat pääoman sijoituksia, jonkalaisia esim. mikään teollisuusliike ei sellaisinaan lue vuoden liikekustannuksiin. Ne käsitellään jollakin omaisuusosien tilillä. Tällaiset erät, uusien teiden rakentaminen ja

uittoväylien perusparannukset yms., olisi metsähallituksenkin tilastoissa käsiteltävä pääomakustannuksina huolimatta siitä, ovatko työt aluemetänhoitajan vai insinööriosaston virkailijain suorittamia. Mutta pääomakustannuksiin ei saa lukea vuotuisia korjaus- ja kunnossapitokustannuksia. Ne ovat asianomaisen tilivuoden liikekustannuksia, ja ne olisi menotilastoissa otettava huomioon riippumatta siitä, kuka työt suorittaa. Raja tilaston ulkopuolelle jäävien pääomakustannusten ja tilastoon tulevien liikekustannusten välille olisi vedettävä toisin kuin nykyään tehdään ja valtion talousarviosta poiketen. Talousarvion tästä momentista olisi lohkaistava erilleen vuotuiset korjaus- ja kunnossapitokustannukset, jos halutaan päästä niille raiteille, joita yleensä liike-elämässä noudatetaan.

Liiketaloudellinen virhe syntyy menotilastoihin myös virka-asumukset nimisen menoerän kohdalla. Tämä erä on viety kokonaisuudessaan varsinaisiin menoihin valtion talousarviossa, ja sellaisena se joutuu kokonaisuudessaan hoitoalueiden menotilastoihin. Virka-asumusten kustannukset ovat aivan saman luontoisia kuin tietöiden ja uittoväylätöiden aiheuttamat. Niissä on osa pääomakustannuksia ja osa liikekustannuksia. Rakennusten peruskustannukset ovat pääomakustannuksia, mutta korjaus- ja kunnossapitokustannukset ovat liikekustannuksia. Virka-asumusten kustannukset olisi siis jaoteltava siten, että niistä vuotuisiin menotilastoihin tulisivat korjaus- ja kunnossapitokustannukset.

Sellaisten kustannuserien käsittely, joista edellä on viimeksi ollut puhe — tietyt, uittoväylätöiden, rakennustyöt — ei ole kuitenkaan korjattu vain sillä, että kunkin vuoden maksetut menot jaetaan pääomakustannuksiin ja liikekustannuksiin. Jos tällaiset pääomakustannukset jäävät menotilastoista kokonaan pois, syntyy myös virhe. Puheena olevista töistä syntyvät hyödykkeet — tiet, uittolaitteet, rakennukset — ovat pääosaltaan kuluja ja teknillisesti vanhenevia hyödykkeitä. Siitä aiheutuu vuotuisissa liikekustannuksissa huomioon otettava kustannuserä, joka tunnetaan poiston nimellä. Pääomakustannukseksi viety peruskustannus joutuu tätä tietä jaetuksi usean vuoden liikekustannuksiin, eikä se siis jää kokonansa pois.

Poistojen selvittäminen vaatii kuitenkin metsähallituksen kirjapidossa suurempia muutoksia kuin pelkän kyseessä olevien momenttien jakamisen kahteen luokkaan.

Jos on kysymyksessä sellainen uittoväylän kunnostamistyö, jonka kustannukset vesioikeuslain mukaan peritään uittoväylän käyttäjiltä poistoina, niin sen kustannukset sopivimmin jätetään pois hoitoalueen tilastoista. Hoitoalueen puiden osalle laskettava uittoväylän kunnostamiskustannus sisältyy hankintakustannuksiin. Tässä tapauksessa on

kuitenkin myös tulopuolelta jätettävä pois uittoväylän käyttäjiltä perityt väylämaksut. Uittoväylä tulee tällöin käsitellyksi hoitoalueesta erillisenä.

Jos koko valtion metsätaloutta käsitellään yhtenä kokonaisuutena ja jos edellä puheena olleita töitä vuosittain tehdään suunnilleen yhtä paljon, ei taloustulokseen kuitenkaan synny sanottavaa virhettä, vaikka tietyt, uittoväylätöiden ja rakennustyöt yms. viedään menoihin sellaisinaan erottelematta niistä pääomakustannuksia ja liikekustannuksia sekä laskematta poistoja. Eri vuosina suunnilleen saman suuruisina suoritettavat tai vähitellen suurenevat tai pienenevät pääomakustannukset muodostuvat näet likipitäen poistojen summan suuruisiksi. Tällaista tasoitusta ei kuitenkaan synny muuta kuin poikkeustapauksissa niin pienissä alueyksiköissä kuin hoitoalue. Kokonaisen piirikunnan alueella saattaa tämä tasoitus myös vaikuttaa sen, että puheena olevien pääomakustannusten vieminen kokonaisuudessaan asianomaisen vuoden menoihin ei ehkä piirikunnan vuositulokseen aiheuta suurta virhettä.

Siirrymme tarkastamaan suonkuivaustöitä. Valtion talousarviossa ne esiintyvät osittain varsinaisten menojen joukossa, osittain pääomamenojen joukossa. Nykyisestä hoitoalueiden menotilastosta pääomamenoina esiintyvät suonkuivausmenot jäävät pois, ja siihen tulevat vain varsinaisina menoina esiintyvät suonkuivatustyöt. Metsähallituksen talousarviota laadittaessa raja tässä kohden ei noudata yleisiä liiketaloudellisia periaatteita, vaan eräitä budjettitekniillisiä periaatteita, joita ei ole syytä tässä käsitellä. Metsähallituksen talousarviossa oleva suonkuivauskustannusten luokittelu on sen takia sopimaton käytettäväksi liiketaloudelliseksi jakoperustaksi. Meillä on yleensä metsätaloudellisissa tulo- ja menotilastoissa totuttu siihen, että suonkuivausmenot lasketaan metsänhoitomenojen ryhmään ja viedään siihen kokonansa. Mutta jos asiaa tarkemmin ajattelemme, syntyy tässä periaatteellinen virhe. Suonkuivausmenot ovat liiketaloudelliselta luonteeltaan kahta lajia. Niissä osa on pääomakustannuksia, saman tapaisia kuin tehtaan rakentaminen, uuden maantien tekeminen jne. Näihin kuuluvat peruskustannukset. Nehän ovat saman tapaisia kuin ne kustannukset, joita syntyy, jos huonoa maata vaihdetaan parempaan maahan ja maksetaan siitä väliä. Tällainen kustannushan ei ole liikekustannusta; se on pääoman sijoitusta eli pääomakustannusta. Suonkuivausmenon peruskustannukset olisi siis merkittävä pääomakustannukseksi ja jätettävä vuoden varsinaisista menoista pois. Sen sijaan olisi asianomaisen vuoden liikekustannuksiin vietävä ojitusten kunnossapito- ja korjauskustannukset. Kysymys siitä, olisiko ojituksista laskettava poistoa, on jonkin verran epäselvä, enkä tässä ryhdykään sitä käsit-

telemään. Mielestäni varovaisuussyistä olisi niistäkin laskettava jonkinlainen poisto, joka tulisi vuosikustannuksiin.

Sanoin äsken yksinkertaisuuden vuoksi, että pääomamenoina talousarviossa esiintyvät suonkuivausmenot jäävät nykyään hoitoalueiden menotilastoista pois. Oikeastaan metsähallituksen tilastossa raja ei kuitenkaan kulje tarkalleen siinä, vaan vähän toisin. Hoitoalueista saataviin menotilastokoihin merkitään aluemetsänhoitajain suorittamat kaikki suonkuivaustyöt, ja tilastokonttorissa lisätään niihin varsinaisina menoina esiintyvät suonkuivausosaston suorittamat työt. Tämä menetelmä olisi kuitenkin korjattava edellä esitetyyn suuntaan.

Arvioimistöiden kustannuksia ei aluemetsänhoitajan tarvitse merkitä hoitoalueen vuositilastoihin. Ne lasketaan metsähallituksessa ja lisätään tilastoihin. Niissäkin on muuan menoerä, jota teoreettisesti katsoen ehkä voitaisiin käsitellä toisin kuin on tapana, nimittäin metsätalouden tarkastuksista aiheutuvat menot. Yksityisen hoitoalueen osalta ne eivät ole vuosittain uusiutuvia menoja, vaan noin joka kymmenes vuosi uusiutuva menoerä. Tällöin sinä vuonna, jolloin tarkastus toimitetaan, hoitoalueen kustannuksia rasittaa oikeastaan koko 10-vuotiskautta tarkoittava kustannuserä. Jos haluaisimme päästä oikeudenmukaisiin tuloksiin, niin jakaisimme metsätalouden tarkastuksista johtuvat menot koko sille aikakaudelle, jonka tarkastusasiakirjat, taloussuunnitelmat jne., ovat voimassa. Taloussuunnitelmaa voitaisiin verrata tavallansa sellaiseen koneeseen, joka ostetaan ja joka kestää 10 vuotta. 10 vuoden kuluttua se on niin vanhentunut, että se on romuna hyljättävä ja sen tilalle hankittava uusi. Tällaisen koneen peruskustannukset jaetaan näiden 10 vuoden kesken poistoina. Kussakin hoitoalueessa päästäisiin vähän täsmällisempiin tuloksiin, jos metsätalouden tarkastustenkin kustannukset käsiteltäisiin samalla tavalla. Silloin kun on kysymyksessä koko piirikunta, ei tämä kuitenkaan ole tarpeellista, sillä kokonaisen piirikunnan sisällä talouden tarkastuksista johtuvat kustannukset ovat vuosittain likipitäen saman suuruiset, koska niitä joka vuosi toimitetaan suunnilleen yhtä monta. Kun kysymyksessä olevat kustannukset eivät yleensä ole kovin suuria hoitoalueen muihin kustannuksiin verrattuna, ei käytännössä kuitenkaan yhden hoitoalueenkaan kohdalla synny suurta virhettä, vaikka metsätalouden tarkastusten kustannukset luettaisiin kokonaisina yhden vuoden tiliin.

Muuan kohta, joka vaatisi tarkastelua tässä, on kysymys työttömyysvaroista ja niillä teetetyistä varatoista. Nykyisestä menotilastosta varatyöt jäävät kokonansa pois. Kuitenkin hoitoalue saa hyväksensä näiden töiden tulokset. Tässä suhteessa tilasto siis näyttää harhaan. Voidaan kuitenkin huomauttaa, että varatoina suoritetaan

ehkä sellaisia töitä, joita muutoin normaalioloissa ei tehtäisi ja jotka eivät ehkä ole täysin kannattavia tai ehkä taloudellisesti täysin perusteltavissa. Tässä epäilemättä on paljon perää. Voitaisiin ehkä menetellä siten, että varatyöt otetaan kustannuksissa huomioon, mutta ne merkitään omaan sarakkeeseensa.

Mitä asutustoiminnan aiheuttamiin menoihin tulee, niin niitä ei pitäisi ollenkaan lukea hoitoalueiden ja piirikuntien kustannuksiin, sillä nehan ovat kustannuksia, jotka eivät aiheudu valtion metsätaloudesta, vaan valtion sosiaalipolitiikasta. Sellaisina ne olisi tykkänensä irroitettava hoitoalueiden omasta taloudesta.

Entä olisiko syytä hoitoalueiden menotilastoihin saada myöskin pääoman korot? Tähän tuli tavallansa jo vastatuksi esityksen alussa, mutta tulkoon asia vielä uudelleen mainituksi.

Nykyään metsätalouteen sijoitetun pääoman korkoa ei lueta kustannukseksi hoitoalueiden menotilastossa. Tähän menetelmään ei ole syytä tehdä muutosta. On aivan mielivaltaista, kuinka suureksi hoitoalueessa kiinni oleva pääoma lasketaan. Varsinainen liikepääoma on koko lailla helposti määrättävissä, mutta kiinteä pääoma on mielivaltainen, joten sen korkokin olisi mielivaltainen suure. Teoreettisestikin koron laskeminen tässä tapauksessa kustannukseksi on aiheutonta, sillä se vuotuinen taloustulos, jota tulo- ja menotilastoilla pyritään selvittämään, voidaan katsoa tavallaan juuri korvaukseksi pääomalle.

Vielä on muuan kysymys, jota en ole ollenkaan käsitellyt ja joka on oikeastaan kaikkein vaikein, nimittäin kysymys siitä, olisiko piirikuntien ja hoitoalueiden vuotuista tulosta laskettaessa jollakin tavalla pyrittävä selvittämään myöskin pääomahakkauten, tuottohakkauten ja hakkaussäästön käsitettä. Vuotuiset hakkausmäärätään vaihtelevat vallankin yksityismetsissä hyvinkin rajusti. Valtion metsissä ne tosin säilyvät paljon tasaisempina, mutta eivät sielläkään esiinny joka hoitoalueen kohdalta vuosittain yhtä suurina. Jonakin tilikautena hoitoalueesta hakataan enemmän kuin tähän tilikauteen oikeastaan kuuluisi, ja sen tilikauden tulos näyttää sen takia paremmalta kuin mitä sen oikeastaan pitäisi olla. Toisena vuonna hakataan ehkä vähemmän kuin mitä siihen tilikauteen oikeastaan kuuluisi, ja tulos näyttää huonommalta kuin mitä sen oikeastaan pitäisi olla. Eräinä vuosina hakkaus käsittää toisin sanoen ei ainoastaan varsinaista tuottohakkausta vaan myöskin pääomahakkausta, toisina vuosina taas jää hakkaussäästöä. Nyt kysymme, olisiko mitään mahdollisuutta jollakin yksinkertaisella keinolla pyrkiä näitä käsitteitä erit-

telemään, vai olisiko viisainta tyytyä ottamaan hakkaustulot sellaisina kuin hakkaukset kunakin vuonna ovat.

Yksi niitä menetelmiä, joita näiden asioiden käsittelyssä on valankin Saksassa kehitetty, on se, että aika ajoin toimitetaan puuston inventoiminen, mikä siis meillä hoitoalueesta kysymyksen ollessa tapahtuisi aina metsätalouden tarkastuksen yhteydessä. Puusto arvioidaan rahaksi, ja katsotaan, onko inventoimisten välisenä aikana puuston arvo pienentynyt vai suurentunut. Jos puuston arvo on pienentynyt, tulkitaan tulos siten, että asianomaisena aikana on toimitettu niin ja niin paljon pääomahakkausta. Jos puuston arvo on lisääntynyt, tulkitaan tulos siten, että tuona aikana on syntynyt niin ja niin paljon hakkaussäästöä.

Mitä meillä valtion metsien hoitoalueisiin tulee, niin käsitykseni on, että tätä menetelmää ei voida käyttää. Otan tästä yksinkertaisen numeroesimerkin Tammelan hoitoalueesta, koska minulla sattui olemaan käsillä Tammelan hoitoalueen metsätalouden tarkastuskirja ja siihen liittyvä taloussuunnitelma. Sen mukaan hoitoalueen koko puusto on n. 1,800,000 m³. Neuvottelin ylijohtaja L a k a r i n ja professori I l v e s s a l o n kanssa siitä, kuinka suureksi voitaisiin arvioida tällaisten koko hoitoalueen käsittävien puuston arviointien tarkkuus, ja he arvioivat, että tarkkuus lienee n. 10—20 %:n vaiheilla. Jos siis otamme asian vähän pyöreästi, voimme sanoa, että tässä tapauksessa virhe saattaa olla 200,000 m³. Vuotuinen laskettu hakkaussäästö Tammelan hoitoalueella tässä taloussuunnitelmassa oli 35,000 m³. Jos tilikauden alusta otamme tämän arvion ja 10 vuoden perästä toisen arvion ja katsomme, onko puusto suurentunut vai pienentynyt, ja siitä päätämme, onko toimitettu pääomahakkausta vai onko tapahtunut hakkaussäästöä, on koko menetelmä ilmeisesti pohjaa vailla. Jo yhden arvion virhettä saattaa olla yhtä suuri kuin kuuden vuoden koko hakkaussäästö, siis käsittää enemmän kuin puolet koko 10 vuotta käsittävän ajan jakson hakkaussäästästä.

Nämä yksinkertaiset tosiasiat osoittavat, että tätä tietä hoitoalueessa ei päästä minkäänlaisiin käyttökelpoisiin tuloksiin. Tämä ei suinkaan johdu siitä, että arviot olisivat huonoja, vaan se johtuu ensi sijassa metsätalouden yleisestä luonteesta ja niistä menetelmistä, joita meillä valtion hoitoalueissa toistaiseksi voidaan käyttää puuston arvioinneissa.

Toinen paljon puhetta antanut menetelmä, jonka mukaan pääomahakkaukset ja hakkaussäästö erotetaan, on ns. O s t w a l d i n menetelmä, jonka periaate on seuraava. Kustakin metsäyksiköstä, tässä tapauksessa hoitoalueesta, arvioidaan kaikki hakkaustulot ikuisuuteen saakka, sekä niiden raha-arvo että hakkausaika. Ne kaikki diskon-

tataan nykyaikaan ja tästä summasta otetaan yhtä monta prosenttia kuin diskonttoprosenttina on käytetty. Milloin vuoden todellinen hakkaus ylittää näin saadun luvun, on erotus pääomahakkausta. Päinvastainen erotus on hakkaussäästöä. Tällä kertaa riittää, kun totean, että tätä menetelmää ei meillä hoitoalueissa ainakaan lähiaikoina voida käyttää siitä syystä, että se on aivan liian työläs ja aivan liian vaikea. Mahdollisesti myöhemmin, kun olosuhteet kehittyvät, voidaan ajatella jotakin sen tapaista.

Muuan yksinkertaisempi menetelmä, jota silloin tällöin noudatetaan, on se, että vuotuisen hakkauksen rinnalle merkitään vuotuinen kasvu ja siitä päätellään, toimitetaanko pääomahakkausta vai jääkö hakkaussäästöä. Tästä menetelmästä sanoisin, että se on teoreettisesti hatara ja monessa tapauksessa harhaan johtava, joten en suosittelisi sitä käytettäväksi ainakaan valtion hoitoalueissa, joissa ikäluokkasuhteet monasti ovat aivan epätasaiset. Esim. sellaisissa hoitoalueissa, joissa on paljon yli-ikäisiä metsiä, kasvu on vallan harhaan johtava kestävän hakkaussäästön mittana.

Sellainen menetelmä, jonka noudattamista lähinnä voitaisiin ajatella, on todellisen hakkaussäästön vertaaminen hakkaussuunnitelman mukaiseen hakkaussäästöön. Kun taloussuunnitelmissa hakkaussäästöä nykyänsä jaotellaan tavaralajeihin, on siinä ilman mitään eri menetelmää käsillä sellaiset tiedot, joista myös voidaan laskea jollakin tavalla hakkaussuunnitelman mukaisen hakkauksen arvo. Täten päästään siihen, että vuosittain toimitetun hakkauksen arvoa voidaan verrata taloussuunnitelman mukaisen hakkauksen arvoon. Hakkaussuunnitelmassa esiintyvä jako tavaralajeihin on tässä erikoisen tärkeä. Se tekee tämän menetelmän kasvun käyttämisen rinnalla ylivoimaiseksi, sillä kasvuahan ei voida jakaa tavaralajeihin.

Tätä menetelmää vastaan voidaan tehdä eräitä teoreettisia muistutuksia, joita ei kuitenkaan ole tilaisuutta tässä käsitellä. Siitä huolimatta pitäisin tätä menetelmää ainoana, jota lähi aikoina teoreettisista ja käytännöllisistä syistä voitaisiin ajatella noudatettavaksi. Siitä olisi sekin etu, että tätä tietä syntyvä tulosbilanssi sitoisi toisiinsa eräitä sellaisia seikkoja, jotka nyt ovat liian paljon erillänsä. Se sitoisi toisiinsa taloussuunnitelman hakkaussuunnitelman, kirjanpidon, tuloksen laskennan ja vielä talouden kontrollin sekä todellisen hakkauksen. Nämä asiat tulisivat kaikki yhteyteen toistensa kanssa, ja kuitenkin ilman, että vaadittaisiin sanottavasti uusia toimenpiteitä, vain eräitä verraten yksinkertaisia laskutoimituksia. Sitä tietä saataisiin hoitoalueen vuotuisen taloustuloksen sellainen erä, joka antaisi edes jonkinlaisen osviitan siitä, eroaako asianomainen tili-

vuoden hakkausmäärä kovin paljon kestävästä vuotuisesta hakkauksesta, ja jos se eroaa, mihin suuntaan se menee.

En tahdo väittää, että hoitoalueiden tulo- ja menotilastoja laadittaessa aivan välttämättä nykyoloissa olisi pääomahakkauksen ja hakkaussäästön selvitys laadittava. Tällä tavalla saataisiin siihen kuitenkin eräs hyödyllinen lisä.